Miro

1924 — 1940

abc
NOLIT

31

MIRO

1924 — 1940

MALA UMETNICKA
ENCIKLOPEDIJA

Naslov originala

MIRO

1924 — 1940

par
GUY WEELEN

★

FERNAND HAZAN
35-37, Rue de Seine, Paris VI

MIRO

1924—1940

TEKST
GIJA VELENA

NOLIT/BEOGRAD
1961

Prevela:
Dr KATARINA AMBROZIĆ

Štampa tekstova
Beogradski grafički zavod

Miro je poreklom iz Katalonije, iz provincije koja je na celom Iberijskom poluostrvu najbogatija, najpreduzimljivija i najpristupačnija stranim uticajima. Rođen je 20. aprila 1893. god. u Barseloni, u porodici koja je od davnina nastanjena u tom kraju. Bilo mu je tek četrnaest godina kada je pošao u Umetničku školu u Barseloni. Profesori su mu bili Urgell (Urgel) i Pasco (Pasko). Miroovu naklonost za boju naročito podržava Pasco, ali ga uz to podstiče i da pažljivo posmatra i mnogo crta. Posle tri godine Miro napušta ovu školu i prelazi u Akademiju Gali u istom gradu.

•

Kao i svi ljudi, i Miro ima svoje poreklo, svoje pretke. Poreklo je očigledno, a preci značajni i naročito poštovani u onom razdoblju formiranja kada mladi slikar oseća potrebu da se snađe u velikom svetu, da postane svestan sebe i svojih mogućnosti. Miro je video, rasuta po malim crkvama Katalonije, izvanredna dela romanskih pri-

mitivaca. Ove freske, skulpture i oltarske pregrade sačinjavaju danas u Barseloni jedan od najlepših muzeja na svetu. Oblik je u ovim delima čvrst, obuhvaćen preciznom i jednostavnom mrežom poteza, koji često ima snagu konture. Majstor ovih radova nije se ustezao da iskrivi figuru ili predmet da bi bile dirljivije, upečatljivije ili da bi ponekad naglasio simboličnost. Kompozicija je stroga, odsečnog ritma, a perspektiva — ako se tako može reći — »sentimentalna«: česta promena tačke posmatranja izaziva u odvijanju scene pojave koje su vrlo zanimljive za oko, kao i bezbroj ekspresivnih otkrića. Boja je na ovim delima istovremeno i bogata,

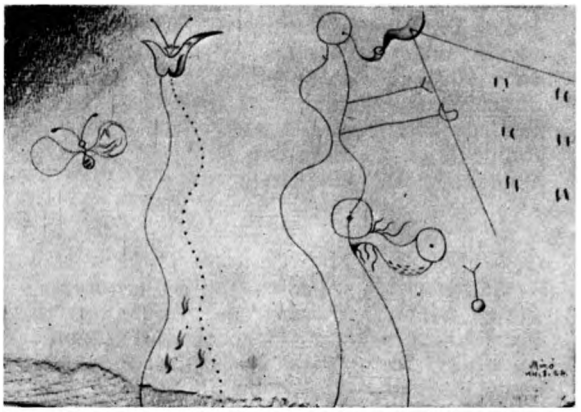

KOMPOZICIJA. 1924. OLOVKA I GVAŠ.

i stroga i vedra, a oivičena je na vizantijski način. Kakav srećan susret...

Možda Miro baš ovim anonimnim majstorima od IX do XIII veka duguje oštrinu svog izvanredno nađenog plastičnog akcenta i znalačko naglašavanje površine. Iako i sam poseduje veliku smelost, ipak njima duguje za nepogrešivu sigurnost koju ispoljava u odnosu formi i njihovih uzajamnih položaja na platnu.

Ali, odakle mu takvo osećanje za liniju? Možda po prirodnoj sklonosti, mada se pred nekim njegovim slikama nameće sećanje na Orijent ili Kinu. Laka linija kruži, određuje objekat, ali teži da odluta. Prevazilazeći ornamenat, ona teži da postane znak, pre nego što i sama postane objekat. Kao primitivci i orijentalci, i Miro voli izdignutu perspektivu. On uspravlja i približava planove, a ponekad ih čak i sudara. Precizna izrada, kao u persijskim minijaturama iz XVII i XVIII veka, udružila se sa podrobnim gledanjem. Detalji pokrivaju sliku, ispunjavaju je onako kao kad se za čašu kaže: napunjena do vrha.

Najzad, kod mladog Miroa ne bi se mogao zapostaviti, uticaj Gaudija. Vrlo učeni arhitekt barselonske »Sagrada Familia«, Gaudi se može smatrati jednim od prethodnika nadrealizma. Njegovo delo, puno praskave smelosti, neustrašive intuicije, u kome su imaginacija i smeša predmeta dovedeni do ponamnog delirijuma, moralo je svojim primerom podstaći Miroa da se oslobodi

akademskih stega. Gaudi mu je otvorio vidike snova.

Kakvo je lice pokazala Francuska Mirou kada je 1919. g. došao da se nastani u Pariz? Na političkom polju Francuska je bila iscrpljena ratom, a budućnost Evrope izgledala je definitivno zapečaćena. Ceo je svet bio umoran, ogorčen što je učestvovao u uzaludnom pokolju. Na umetničkom polju: fovizam je bio prevaziđen, kubizam je u početku rata naglo prodirao, a futurizam ostajao sapet u svojoj početnoj zabuni, između pokreta i mobilnosti. Jednog trenutka, u toku 1920—1921. godine, Miroa privuče kubizam, ali kubistička misao nije odgovarala njegovom temperamentu, zato i njegov kubizam nije ortodoksan. Od 1918. g. dadaizam je jurnuo u osvajanje Pariza, preteći da, uništavajući sve, uništi i samog sebe, što se i dogodilo. U potaji je radila grupa mladih umetnika, pesnika, koje je Miro poznavao zahvaljujući Andréu Massonu (Andre Mason), svom prvom susedu. Rođen je nadrealizam. »Nijedan umetnički pokret pre njega, uključujući i romantizam« — mogao je da napiše Maurice Nadeau (Moris Nado) u svojoj *Istoriji nadrealizma* — »nije imao ni takav uticaj ni takav internacionalni odziv.« On će porušiti nacionalne granice umetnosti.

Dok je dadaizam sve negirao — *Telefonski imenik* postaje veliki ep stoleća — nadrealizam, pošto je odmah oslobodio umove shvatanja umetnosti sa velikim U, otvorio je nove i neobične putove preduzimljivim istraživačima. Pružao je nov način shvatanja

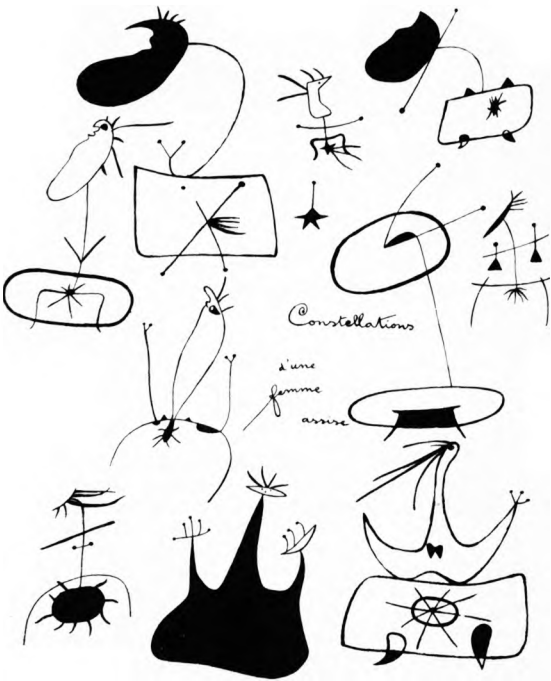

KONSTELACIJA ŽENE KOJA SEDI. 1938. TUŠ.

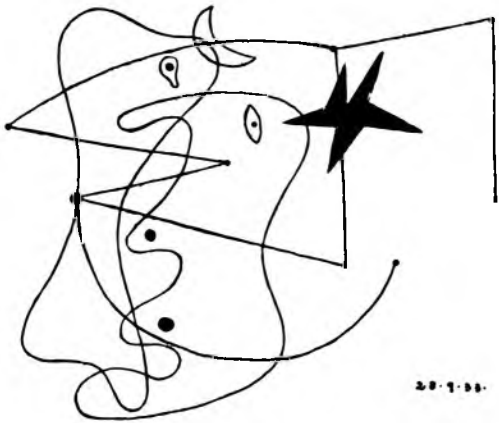

CRTEŽ OLOVKOM. 1933.

sveta, propovedao neophodnost stanja permanentnog revolta, što je moralo podstaći oduševljenje smelih duhova rešenih na pobunu protiv ustaljenih vrednosti. U Manifestu iz 1924. god., koji u evoluciji naše epohe ostaje tekst od kapitalnog značaja, Andre Breton piše: »Verujem u buduće stapanje ova dva stanja, na izgled tako protivrečna, kao što su san i stvarnost, u neku vrstu apsolutne realnosti, nadrealnosti, ako se tako može reći. Ja idem ka njenom osvajanju.«

»Svesti maštu na ropstvo... to znači bežati od svega onoga što je u dnu našeg bića

od najviše pravde. Mene jedino mašta obaveštava o onome što bi moglo da bude, a to je dovoljno da skine užasnu zabranu, dovoljno da se i sam prepustim mašti, bez bojazni da grešim.«

»Da zaključimo: čudnovato je uvek lepo, ma kakvo bilo to čudnovato, ono je lepo i jedino je čudnovato lepo.«

Najzad, čovek je za njega »onaj krajnji sanjalica« ...

*

Mirou je bio potreban prasak nadrealizma, pa da nataloži sva svoja sredstva i da svu svoju ekspresivnost upravi ka zamišlje-

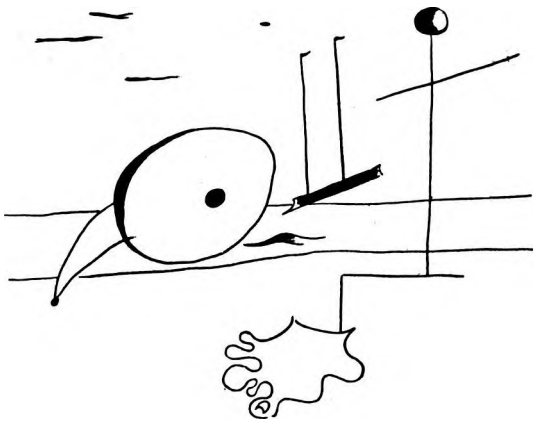

KOMPOZICIJA. 1928.

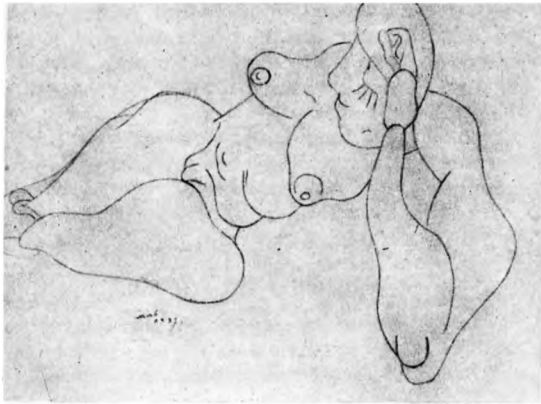

ŽENA KOJA LEŽI. 1937. OLOVKA.

nom i fantastičnom. Najzad oslobođen, veoma je brzo našao svoj svet i svoju mitologiju. Miro se ponaša kao neki pažljivi baštovan koji sa nežnošću neguje svoje leje. Zahvaljujući dovitljivosti svog truda, on uspeva da od nekoliko cvetova ljutića, žavornjaka, karanfila stvori neobične vrste, delo pravog čudotvorca. Sa novom i detinjastom smelošću, leti Miro za svojim snovima, sa linijom i mrljom, igrajući se školice po zemlji i po nebu. Miro je koliko slikar toliko i pesnik, i nikada neće ni pokušati da uspostavi razliku između slikarstva i poezije. Za njega su oni intimno i snažno spojeni. (Srećom, Miro jedini iz grupe nadrealista nije

nikada brkao literarna sredstva sa slikarskim.)

Tačno je da nema drugog načina da se ova nestašna životinjica uhvati, sem onog sa zrnom soli, koje se stavlja na rep vrapcu da bi ga uhvatili. Miro je bistrim pogledom ponovo otkrio čari detinjstva, oduševio se, i kao Kirka, i sam postao čarobnjak. Pod njegovom četkicom linija leti ili pomamno poigrava, besni, i pre nego što se zaplete, pobegne da bi se rasprsnula u mrlju boje. Ali toj liniji polazi za rukom da u svoju mrežu uhvati *Zeca*, *Skakavca*, da ulovi *Dijalog insekata*.

Dok se kasnije u njegovim delima javlja neka neobična zebnja, u ovom razdoblju linija se zabavlja, igra žmurke, ruga se za leđima svog učitelja. Ona se titra samom sobom, još uvek pazeći da ništa ne shvati tragično. Moć da gradi sliku pripada samoj liniji, a nekoliko mrlja boje podržava je u tome. Ali Miroovo sigurno oko je na oprezi. Ako, zbog njegove slobode bremenite zbunjujućom inventivnošću, slučajno pretpostavimo da je pogrešio, dovoljno je samo malo bolje da pogledamo pa da uvidimo da Miro uvek pobije naše razloge.

REPRODUKCIJE
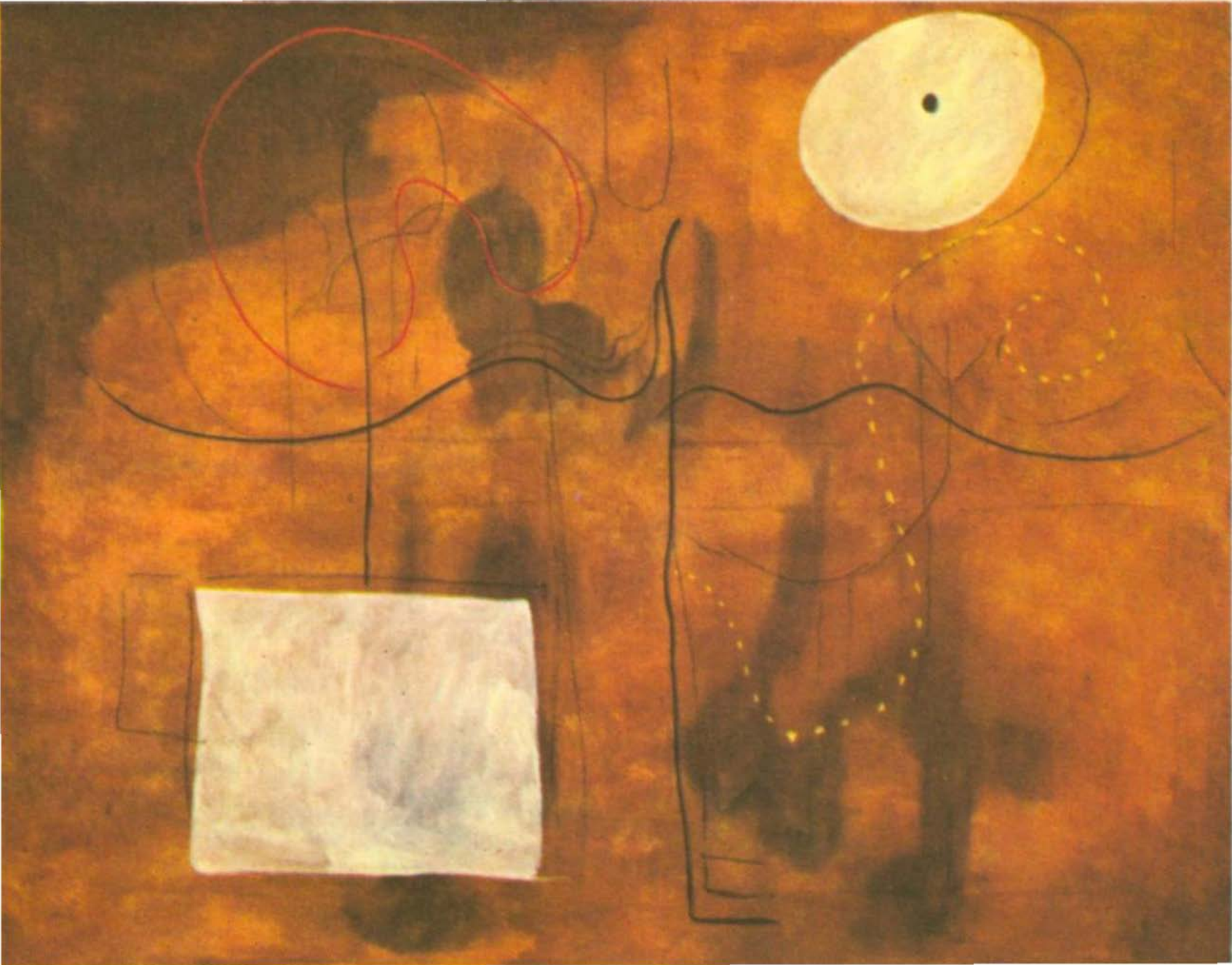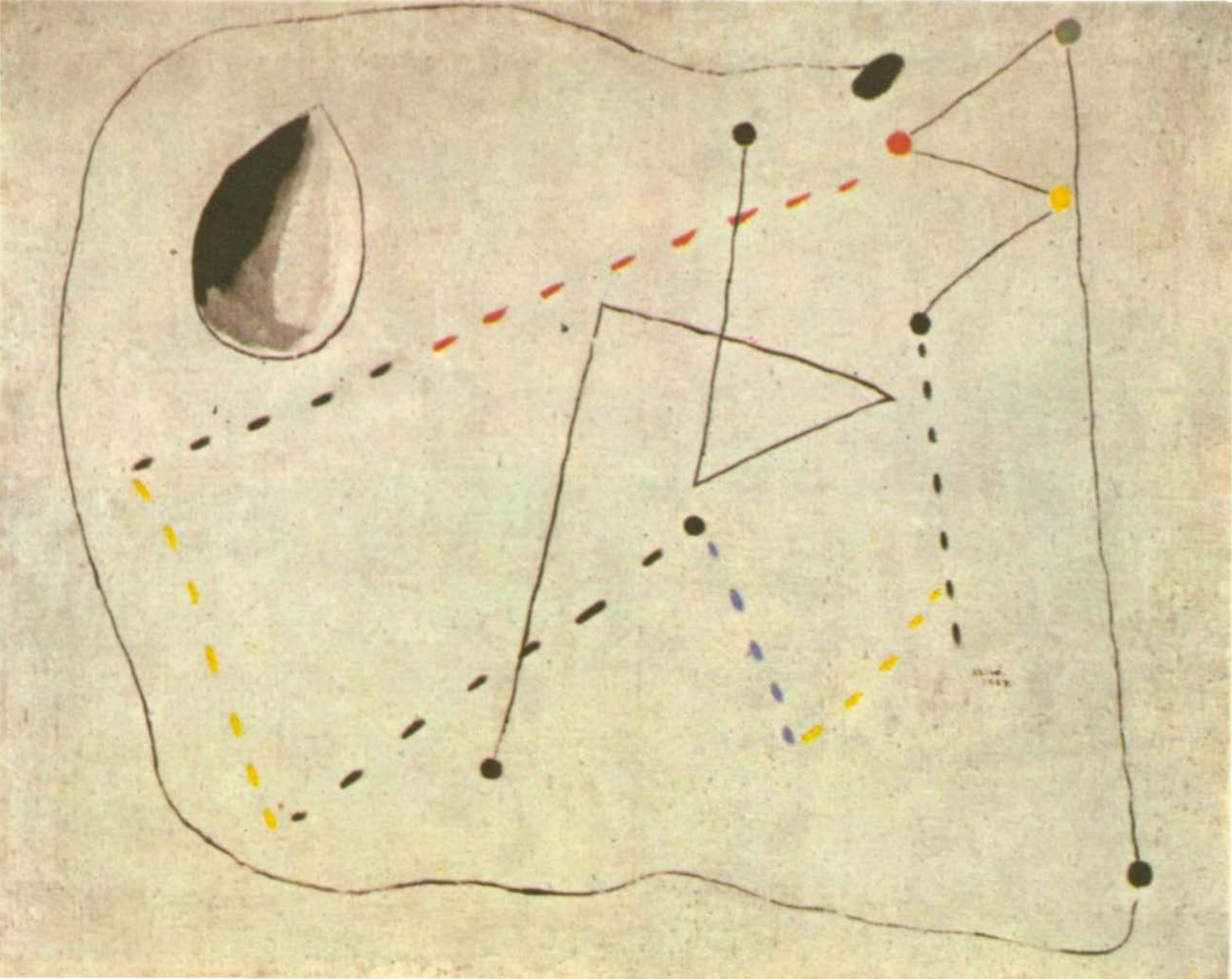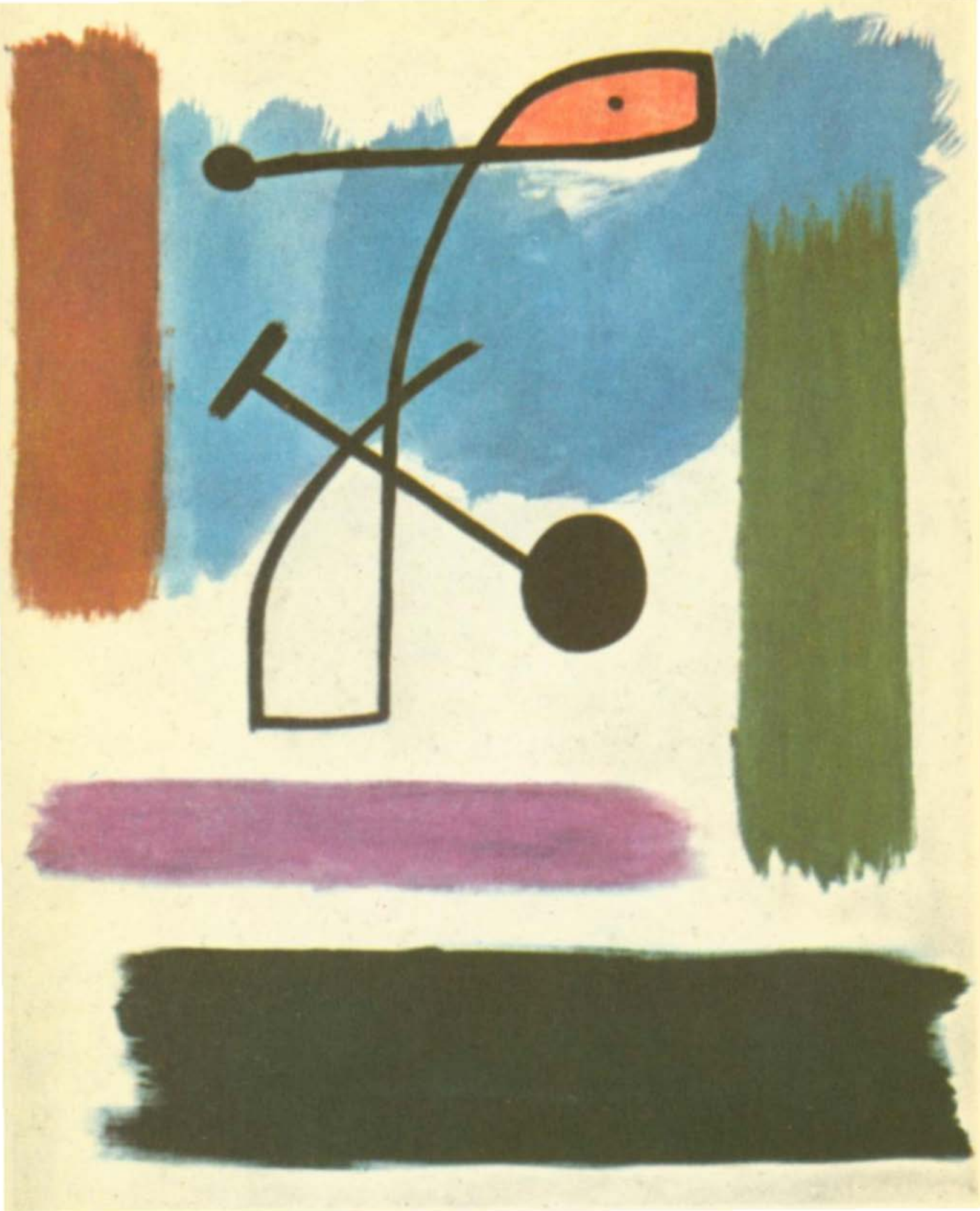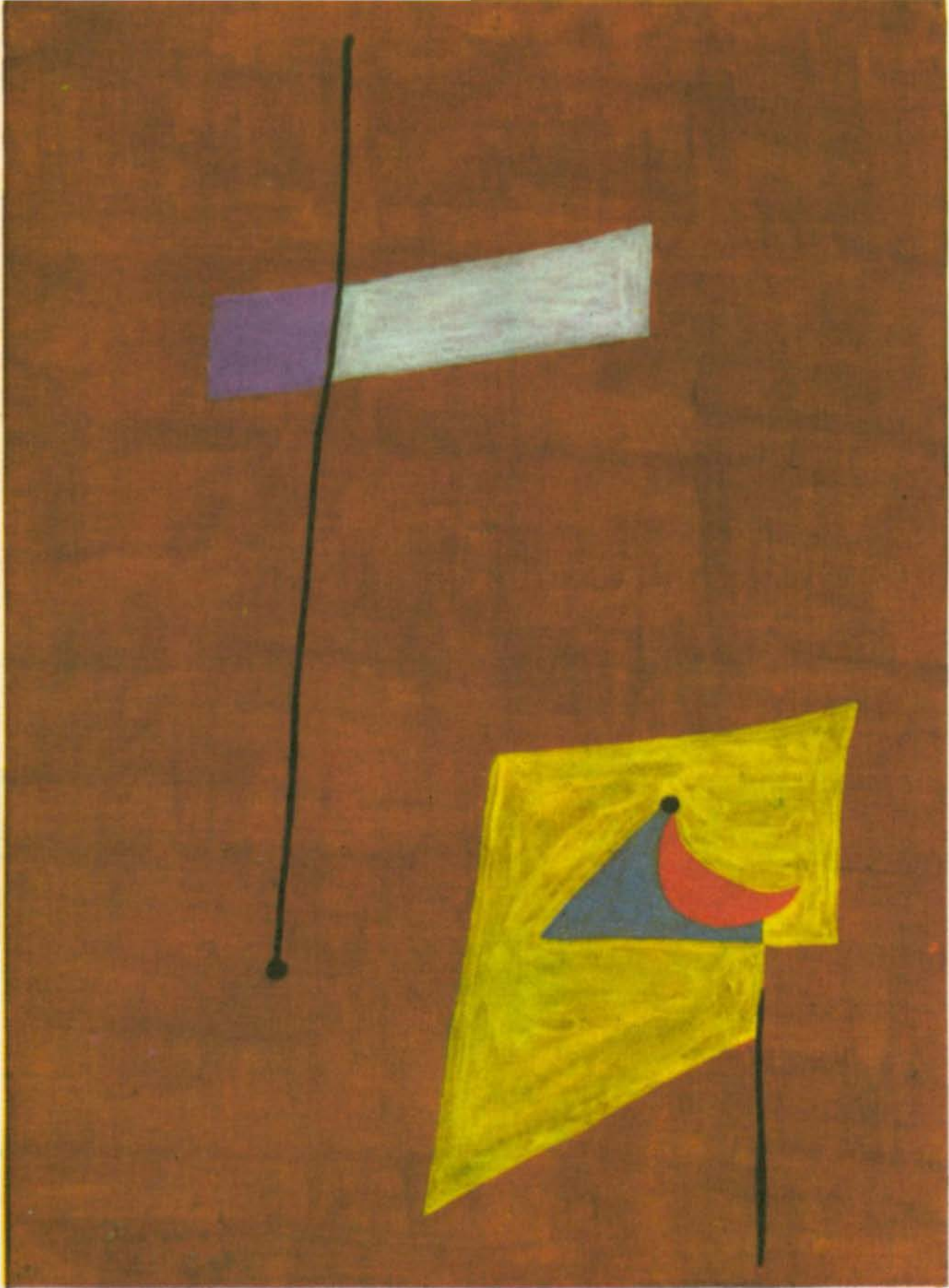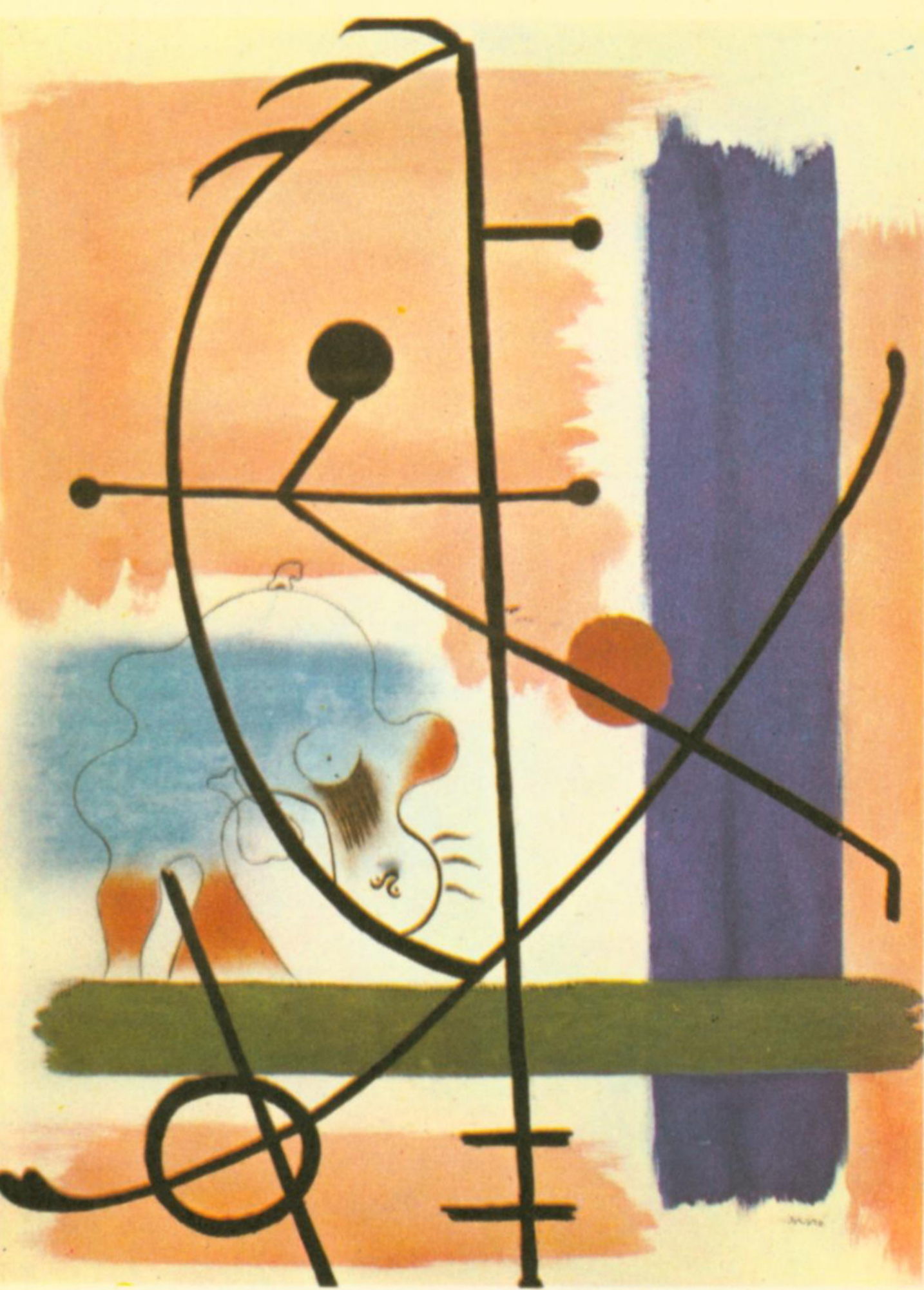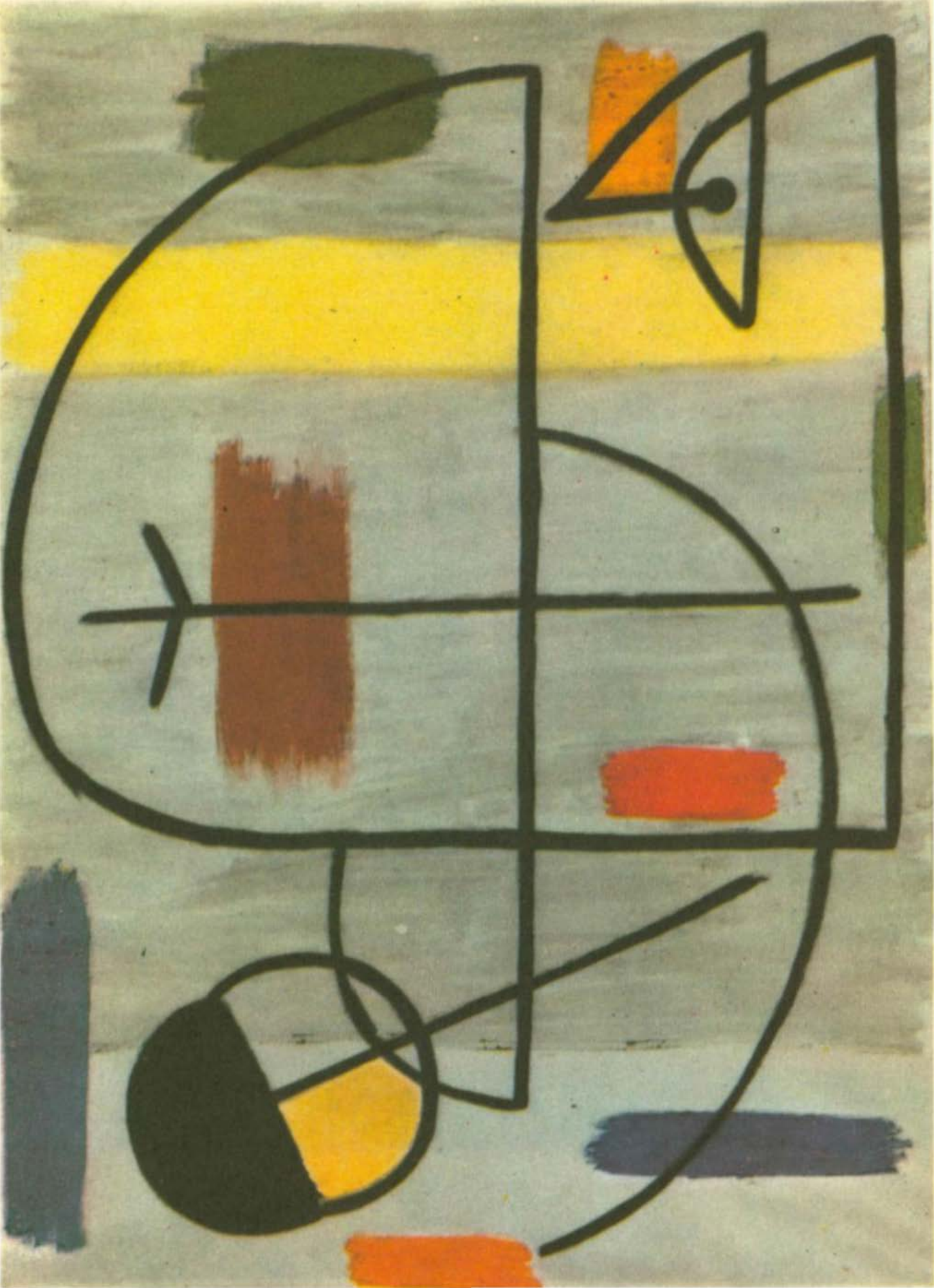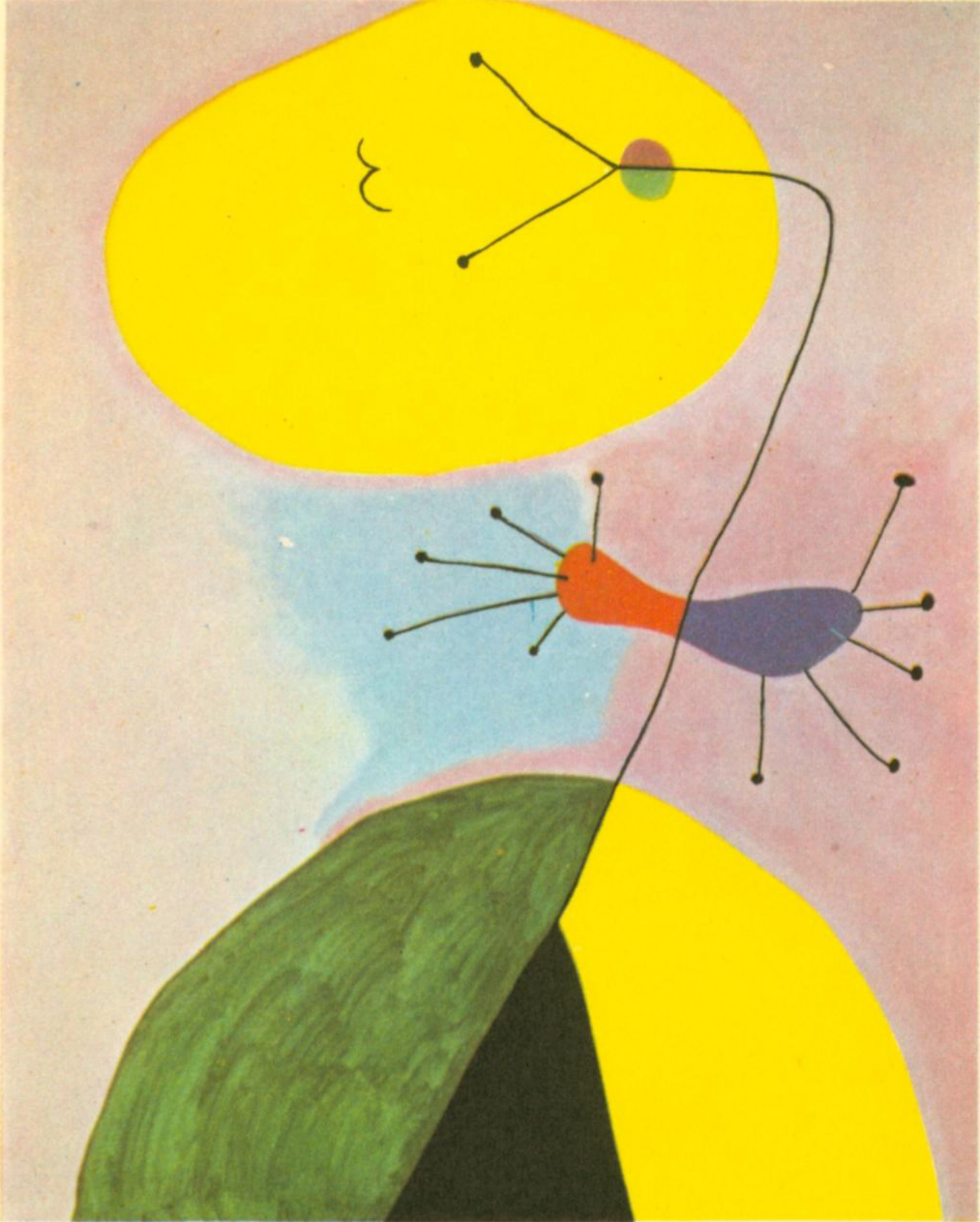
1. OLE. ULJE. 1924. *Kolekcija B. Goldschmidt (Goldšmit), Brisel.*
2. SLIKA. ULJE. 1925. *Umetnički muzej, Bazel.*
3. SKAKAVAC. ULJE. 1926. *Kolekcija Pierre Jeanlet (Pjer Žanle), Brisel.*
4. SLIKA. BELA POZADINA. ULJE. ZLATNI I SREBRNI PRAH. 1927. *Privatna kolekcija, Pariz.*
5. PLAVA POZADINA. ULJE. 1927. *Privatna kolekcija, Pariz.*
6. SLIKA. BELA POZADINA. ULJE. 1927. *Privatna kolekcija, Svajcarska.*
7. PEJZAŽ. ULJE. 1927. *Muzej Solomona R. Guggenheima (Gugenhajma), Njujork.*
8. ŽENA. ULJE NA HARTIJI. 1931. *Privatna kolekcija.*
9. SLIKA. ULJE. 1931. *Kolekcija L. G. Clayeux (Kleje), Pariz.*
10. ŽENA. ULJE NA HARTIJI. 1931. *Privatna kolekcija.*
11. SLIKA. ULJE NA HARTIJI. 1931. *Privatna kolekcija, Pariz.*
12. ŽENA. ULJE NA DRVETU. 1932. *Galerija Megt, Pariz.*
13. SLIKA NA MASONITU. 1936. *Privatna kolekcija, Pariz.*
14. PORTRET III. ULJE. 1938. *Kunsthaus, Cirih.*
15. NOĆNA PTICA. 1939. *Privatna kolekcija, Svajcarska.*